

KULE
KİTAP

ANTİGONE

Sophokles

Kule Kitap®

www.kulekitap.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Çeviren: Sabahattin Ali

Yayıma Hazırlayan: Hüseyin Özdemir

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Emir Tali

1. Basım, İstanbul, Aralık 2024

ISBN: 978-625-6086-19-7

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Kule Kitap Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

ANTİGONE

Çeviren
Sabahattin ALİ

Sophokles

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Kule Kitap:

Sağlam yapıları ve uzun ömürleriyle bilinen kuleler gibi üzerinde yükseldiği entelektüel ve sanatsal değerlerle zamanın yıpratıcılığına direnen, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağla yarınlar zengin bir miras bırakmayı hedefleyen bir yayınevidir.

Klasikten moderne uzanan kültür vadisinde, okuyucularına zihinsel olarak daha yüksek bir bakış açısı ve estetik beğeni kazandıracak fikir ve sanat eserlerini yayımlamayı amaçlar.

İlkeli yayıncılık anlayışıyla, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine ve toplumun değerlerine bağlı kalacak, hiçbir ideolojinin veya politik düşüncenin hizmetinde olmayacaktır.

Bünyesine katacağı eserleri seçerken bunların kendinden sonrakilere kılavuzluk edebilecek, ilham verebilecek, içerikleriyle özgün, dil ve anlatımıyla yüksek kalitede olmasına dikkat edecektir.

Ticari kaygılardan ziyade edebî, sanatsal veya bilimsel değere göre toplumun genel yararına uygun, eğitici, bilgilendirici ve estetik değer taşıyan eserlerin seçilmesine özen gösterecektir.

Farklı bakış açılarına, kültürlere ve dillere yer verecek zengin bir yayın portföyüyle eser çeşitliliğini artırırken bu eserleri ait oldukları kültürde de nitelikleriyle öne çıkmış seçkin eserler arasından seçecektir.

Yayımlayacağı eserlerin her safhasını akademik bir titizlikle takip edecek; dil bilgisi, yazım kuralları, tutarlılık ve anlam bütünlüğü gibi

konularda sıkı bir editoryal süreçten geçmesini sağlarken Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edecektir. (Tarih konulu eserlerde, özellikle Arap harfli kaynaklarla yapılacak çalışmalarla uyumlu olması açısından, özel isimlerin yazımında ait olduğu dildeki yazılışı esas alınacaktır.)

Yazarlardan intihal ve etik ihlali yapmadıklarına dair yazılı beyan alacak, fikri mülkiyet hakları konusunda hassasiyet gösterecektir.

Her kitabı bir miras olarak yarınlarımıza emanet ederken sıradan kitaplardan ziyade derinlik ve anlam arayan okurlarını entelektüel bir zirve yolculuğuna davet ediyor.

Faydalı olmak dileğiyle...

SABAHATTİN ALİ

25 Şubat 1907 tarihinde Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Gümölcine sancağına bağlı Eğridere ilçesinde dünyaya geldi. Babası Piyade Yüzbaşı Ali Selahaddin Bey, Oflu (Trabzon); annesi Hüsnüye Hanım ise Lofçalıdır (Bulgaristan). Babasının görevi nedeniyle ilköğrenimini Üsküdar, Çanakkale ve Edremit'te; ortaöğrenimini ise Balıkesir ve İstanbul Muallim mekteplerinde tamamladı. Aynı yıl babasını kaybetti (1927).

Bir yıl Yozgat Cumhuriyet İlkokulunda öğretmenlik yaptıktan sonra yabancı dil öğretmeni açığını gidermek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya'ya gönderilenler arasında yer aldı. Potsdam ve Berlin'de kaldı (1928-30). Dönüşünde Bursa Orhaneli'de ilkokul, Aydın Ortaokulunda Almanca öğretmenliği yaptı. Bu görevde iken komünizm propagandası yapma ithamıyla Mayıs-Eylül 1931 tarihleri arasında tutuklu kaldı. Sonrasında Almanca öğretmeni olarak atandığı Konya Ortaokulunda devlet büyüklerini hicveden şiirler okuduğu suçlamasıyla yine tutuklanarak Sinop Hapishanesine gönderildi (22 Aralık 1932). Cumhuriyet'in onuncu yılı münasebetiyle çıkarılan affa serbest kaldı. 1934 Eylül'ünde Maarif Bakanlığı bünyesine geri döndü.

Mayıs 1935'te Aliye Hanım'la evlendi. Babasının adını soyadı olarak aldı. Askerlik görevini Eskişehir'de yedek subay olarak tamamladı (Mayıs 1938). Musiki Muallim Mektebinde Türkçe öğretmenliği, Devlet Konservatuarında asistanlık yaptı (1938).

II. Dünya Savaşı münasebetiyle ilan edilen seferberlikte ikinci kez askerlik görevini icra ettiği Sarıkamış'ta *Kürk Mantolu Madonna*'yı kaleme aldı (1939). 1941-43 arasında öğretmenliğin yanı sıra Tercüme Bürosu ve Türk Dil Kurumunda da görev yaptı.

1944'te Türkçü yazar Nihal Atsız ile mahkemelik oldu. 1944 Eylülünde yeniden askere alındı. 1946'da Aziz Nesin'le Marko Paşa'yı çıkardı. Ülkedeki siyasi baskılardan bunalarak yurt dışına kaçmak için kendisinden yardım talep ettiği Ali Ertekin tarafından Kırklareli Bulgaristan sınırında hunharca katledildi (2 Nisan 1948).

Osmanlı Devleti'nin çöküşü, Cumhuriyet'in kuruluşu sürecindeki çalkantılar, iki dünya savaşı ve bu savaşların arasında yaşanan küresel bunalımlar, ailesinin ve şahsi serüvenindeki dramlar eserlerine yansımıştır.

Başlıca Eserleri:

Şiir:

Dağlar ve Rüzgâr (1934).

Hikâye:

Değirmen (1935), *Kağnı* (1936), *Ses* (1937), *Yeni Dünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947).

Roman:

Kuyucaklı Yusuf (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1943).

Tercüme:

Max Kemmerich, *Tarihte Garip Vakalar* (1936), Sophokles, *Antigone* (1941), Gotthold Ephraim Lessing, *Minna von Barnhelm* (1942), H.v. Kleist, A.v. Chamisso, E.T.A. Hoffmann, *Üç Romantik Hikâye* (1943), İgnazio Sileno, *Fontamara* (1943), Christian F. Hebbel, *Gyges ve Yüzüğü* (1944). A. Puşkin, *Yüzbaşının Kızı* (1944-Erol Güney ile birlikte) ¹

¹ Bk. Ramazan Korkmaz, "Sabahattin Ali", *DİA*, C. Ek-2, Ankara, 2019, s. 433-434.

YAYINCININ ÖN SÖZÜ

Sabahattin Ali'nin Türk edebiyatı açısından taşıdığı değer bütün okurlarımızın malumudur. Bu sebeple trajik ölümünün üzerinden yetmiş altı yıl geçmiş olmasına rağmen kendisine ve eserlerine yönelik ilgi artarak devam etmektedir.

Gerek kendi sağlığında gerek vefatından sonra eserlerini yayına hazırlayan yayınevleri Türk kültürüne büyük hizmet etmişlerdir. Onların emeklerini asla küçümsemeden biz de bu kervana katılmak istedik. Bazı eserlerin ilk baskısı ile sonraki baskıları arasında yer yer tespit ettiğimiz küçük farklılıklar bizi bu konuda biraz daha titizlenmeye sevk etti. Dikkat ettikçe yer yer cümle atlama düzeyine varan eksiklerin, eksiltmelerin(!) ve farklılaş(tır)maların bulunduğu dikkatimizi çekti. İyi niyetle yapılmış bazı sadeleştirmelelerde kelime karşılıklarının hatalı verilmesinin ve bazı kelimelelerin değiştirilmesinin yazarın üslubuna müdahale sayılabileceğini düşündük. Tespit edebildiğimiz bu eksiklikleri ve hataları ortadan kaldırarak metnin orijinal hâlini ortaya çıkarmaya çalıştık.

Sabahattin Ali'nin telif eserleri kadar çevirileri de önem taşır. Onun hem çevirdiği dile hem Türkçeye vukufiyetini ortaya koyan bu eserleri de okurlarımızla buluşturmak istedik. Bunlardan biri de Sophokles'in *Antigone* adlı ünlü tiyatro eseridir. İlk baskısı 1941'de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çevirinin 1946 tarihli ikinci baskısı da yine MEB yayınları arasında gerçekleştirilmiştir. Eserin her iki nüshasını da İBB Atatürk Kitaplığından temin ettik.

Sabahattin Ali'nin ikinci baskıda eserin diline az da olsa müdahale ettiği ve bazı sadeleştirmeler yaptığı görülmektedir. İki metin arasındaki farklılıkları metin içerisinde gösterdik. Böylece eserin hem bir nevi edisyon kritiğini yapmayı hem de daha olgun bir nüsha ortaya çıkarmayı amaçladık. Değişiklik yapılan ifadeyi ana metinden iki punto küçük olarak köşeli parantez içerisine alıp devamına eğik çizgi koyduktan sonra ikinci baskıdaki hâline yer verdik. İlk bir iki yerde eğik çizginin solundaki kısmın 1. Baskı, sağındaki kısmın 2. Baskıda yer aldığını parantez içerisinde (1. Bs.), (2. Bs.) kısaltmalarını da ekleyerek belirginleştirdik.

Ayrıca Sabahattin Ali'nin eserlerini yayına hazırlarken genel olarak aşağıdaki hususları göz önünde bulundurduk.

Öncelikle Sabahattin Ali'nin dilinin genel bir sadeleştirme-ye ihtiyaç duymadığını söylemek gerekir. Bu sebeple bilhassa genç okuyucularımızın bilemeyeceğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını dipnotla göstermeyi tercih ettik. Böylece cümle yapılarını bozarak Sabahattin Ali'nin üslubuna müdahale etme ithamından korunmayı amaçladık. Bu bağlamda Sabahattin Ali'nin -cümle başlarında bile- bolca kullandığı “ve” bağlacının, yerini virgüle bırakacak hatta metinden silinecek kadar önemsiz bir unsur olmadığını düşünüyoruz. Bunun kutsal kitaplarda görebileceğimiz “tanrısal” bir üslup olduğu bile iddia edilebilir: “Ve Tanrı ışık olsun dedi ve ışık oldu (Yaratılış 1:3-10).” Bunları silme yoluna gitmedik. Ne var ki bu hususta Sabahattin Ali'nin bizzat kendisi de ya eleştirileri dikkate alarak ya da doğrudan öz eleştiri yaparak eserin 1946 tarihli ikinci baskısında bir miktar tasarruf etmiş görünüyor. Bu tasarruflarına metin içindeki karşılaştırmalarda işaret ettik.

Bir iki yerde, birinci veya ikinci baskıda olmayan kısımları yine köşeli parantez içerisinde ve ana metinden iki punto küçük olarak gösterdik. Dipnotla da belirttik.

Sabahattin Ali'nin kendi dipnotlarının sonuna [S.A.] kısaltmasını ekledik.

Kelimelerin yazımında ve noktalama işaretlerinde bugünkü kuralları esas almaya gayret ettik. Fakat az da olsa Sabahattin Ali'nin dönemini yansıtan bazı kelimeleri o günkü kullanımları ile bıraktık. Ayrıca konuşma cümlelerinde yerel ağızlara işaret eden kelimeleri de metinde geçtiği şekilde yazdık.

Dilimize Arapçadan girmiş cami, mevki, mecra gibi bazı kelimelerin ek alması durumunda “y, s” kaynaştırma harfleri alması kuralına dikkat ettik.

“İmek” fiilini çoğu zaman kelimeye bitişik, gerekli gördüğümüz hâllerde kelimedden ayrı yazdık.

Bütün çabamıza rağmen yine de hatadan masun olduğumuzu iddia etmek doğru olmaz. Okuyucularımızın iyi niyetli çabamızı takdir sadedinde varsa hatalarımızı mazur göreceklarını ümit ediyoruz.

Kule Kitap Yayınevi

2024

ESKİ YUNAN HAS¹ İSİMLERİNİN YAZILIŞI HAKKINDA NOT²

Yunan eserlerinin tercümesinde tanrı, insan ve memleket isimlerini, asıllarındaki imlaya uygun bir surette yazmayı muvafık bulduk; bunun için de bugün Avrupa milletlerinin hemen hepsinde kullanılan transkripsiyon usûlünü aldık. Yunancanın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift [harfle (1. Bs.)/harflerle (2. Bs.)] karşılanmıştır. *Th* ve *kh* gibi çift harfleri kullanmaya lüzum vardı çünkü Yunancanın Θ'sını da T'sunu [da] *t* ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zaruri idi. X için de sadece *h* harfini alsaydık Yunancada sesli harflerin önüne bazen gelen ' işaretini ile karışması kâbilirdi.

Ph çift harfine gelince, Yunancanın Φ harfini Avrupalılar, öteden beri böyle gösterirler; vaktiyle Romalılar da öyle göstermişlerdir; demek ki o harfin telaffuzu Romalıların *f* harfinin telaffuzuna tamamıyla uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa milletleri Yunancanın Ξ harfini de *x* ile gösterirler fakat *x* harfi bizim alfabemizde yoktur: Onun için bunun yerine *ks* çift harfini kullanmayı daha münasip bulduk.

Yunanca isimlerde *y* harfi sessiz değil, sesli harftir ve Yunancanın Y harfini gösterir; *ü* okunması lazımdır. Mamafih bu telaffuz mutlak değildir; bugünkü Yunanlılar onu *i* okumaktadırlar.

¹ Özel

² Yunancadaki özel isimlerin Türkçeye çevirisinde takip edilen esaslara dair bu açıklama notu, eserin her iki baskısında da yer almaktadır.

Çift sesli harfleri de gene çift olarak gösterdik. Ancak (ov) yerine yalnız bir *u* koyduk; bu, şimdiki milletlerarası transkripsiyonda da böyledir.

A - A	H - E	N - N	T - T
B - B	Θ - Th	Ξ - Ks	Υ - Y
Γ - G	I - İ	O - O	Φ - Ph
Δ - D	K - K	Π - P	X - Kh
E - E	V - L	P - R	Υ - Ps
Z - Z	M - M	Σ - S	Ω - O

ÖN SÖZ

Antigone [trajedisi (1. Bs.)/tragedyası (2. Bs.)], Sophokles'in elde mevcut yedi dramının en eskisi olarak kabul edilmektedir. İlk defa İsa'dan evvel 442 senesinde oynanmıştır. 123 tane tiyatro eseri yazmış ve bunlardan 24 tanesi ile birincilik almış olan Sophokles bu eserinde tamamıyla olgun bir sanatkar olarak görünmektedir.

Antigone, Oidipus faciasının¹ bir devamıdır:

Oidipus, babası Laios'u bilmeden öldürmüş, Thebai'yi ejderhadan kurtarmış ve şehre hükümdar olmuştu. Yine bilmeden anası İokaste ile evlenmiş ve bu izdivaçtan² iki erkek (Polyneikes, Eteokles) ve iki kız (Antigone, İsmene) çocuk doğmuştu. Uzun seneler tam bir saadet içinde yaşadktan sonra birdenbire Thebai şehrine bir taun³ musallat oldu. Halk bu korkunç afetten yılmış bir hâlde felâketin sebebini arıyor fakat tanrıların neye kızdıklarını bir türlü anlayamıyordu. Nihayet Kâhin Teiresias, Oidipus'un ve halkın ısrarları karşısında tanrıların bu hiddetinin ancak Laios'un katili bulduktan sonra yatışacağını söyledi. Oidipus bütün gayretiyle katili aramaya başladı. Fakat yine Teiresias'ın ağzından müthiş hakikat öğrenildi. Bunun üzerine İokaste kendini astı, Oidipus da gözlerini kendi eliyle kör etti.⁴

¹ Trajedisinin

² Evlilikten

³ Veba

⁴ Sophokles, *Kral Oidipus*. [S.A.]

Felaketlerinin verdiği bir şaşkınlık içinde ve kör bir hâlde birkaç sene daha hükümdar olarak Thebai'de kalan Oidipus, mütemadiyen¹ etrafındakilerin oyuncağı oluyordu. Günün birinde oğulları babalarının hükümdarlık haklarını da kısmaya kalktılar ve Oidipus'un ağzından müthiş bir beddua çıktı: Kendisine yapılan hakaretlere [karışık (1. Bs.)/karşılık (2. Bs.)] olarak iki kardeş birbirinin kanına girecekti.

Kızı Antigone ile beraber Thebai'yi terk eden Oidipus birtakım maceralardan sonra Kolonos'ta sakin bir ölüme kavuşunca² Antigone, Thebai'ye döndü. Orada Oidipus'un oğulları Polyneikes ile Eteokles, babalarının bedduasına uğramamak için her türlü [münazaadan/çekişmeden] kaçıyorlar ve [münavebe/sırası] ile birer sene hükümdarlık ediyorlardı. Fakat günün birinde Eteokles kendisini kâfi derecede kuvvetli hissederek sırası geldiği hâlde hükümeti kardeşine devretmek istemedi. Polyneikes, Argos şehrine kaçtı; oranın Hükümdarı Adrastos'un kızı ile evlendi ve diğer altı kumandanla birlikte Thebai'ye karşı harbe girişti. Kâhinlerin bütün ihtarlarına rağmen bu yedi kumandan, yedi kapılı Thebai'ye karşı yürüdüler; şehri [muhasara ettiler/kuşattılar] ve zaferden emin olarak hücumla kalktılar. Bu tehlikeli anda Kâhin Teiresias; bir vatandaş kendini isteğiyle kurban [ettiği takdirde/ederse] şehrin [kurtulacağını ve/kurtulacağını], Oidipus'un öldürdüğü ejderhadan dolayı hâlâ Thebai'ye kızgın olan [Harp/Savaş] Tanrısı Ares'in yumuşayacağını bildirdi.³ Bunun üzerine Kreon'un oğlu Megareus ejderhanın mağarasının üst tarafındaki surda kendini öldürdü ve şehrin talihini değiştirdi. Bu

¹ Sürekli

² Sophokles, *Oidipus Kolonos'ta* [S.A.]

³ Oidipus'un öldürdüğü ejderha, [Harp/Savaş] Tanrısı Ares'in oğluydu. [S.A.]